

जोडपत्र - 5

भांडवली बाजारासाठी आणि डेरिव्हेटिव्ह विभागांसाठी जोखीम प्रकटन दस्तऐवज

या दस्तऐवजात स्टॉक एक्सचेंजेसच्या इक्विटीज/डेरिव्हेटिव्ह विभागांमध्ये व्यवहार करण्याविषयी महत्त्वाची माहिती समाविष्ट आहे. सर्व संभाव्य घटकांनी स्टॉक एक्सचेंजेसच्या इक्विटीज/डेरिव्हेटिव्ह विभागांमध्ये व्यवहार करण्यापूर्वी हा दस्तऐवज वाचावा.

स्टॉक एक्सचेंजेस/SEBI स्वतंत्रपणे किंवा संयुक्तपणे आणि अभिव्यक्तपणे किंवा गर्भितार्थाने या प्रकटन दस्तऐवजाच्या पूर्णत्वाची, पर्याप्ततेची किंवा अचूकतेची हमी देत नाहीत किंवा स्टॉक एक्सचेंजेस/SEBIने याचा पुरस्कार केलेला नाही किंवा विभागांमधील व्यवहारातील सहभागाच्या कोणतीही गुणवत्ता पारित केलेल्या नाही. हे संक्षिप्त विधान व्यवहारातील सर्व जोखमी आणि इतर महत्त्वाचे पैलू उघड करत नाही.

यातील जोखमी विचारात घेता तुम्ही ज्या प्रकारचे संबंध जोडत आहात आणि ज्या जोखमींना तुम्ही सामोरे जाणार आहात त्याचे स्वरूप तुम्हाला समजत असेल तरच तुम्ही व्यवहार करावेत.

तुम्हाला माहित असले पाहिजे आणि तुम्ही मान्य केले पाहिजे कि स्टॉक एक्सचेंजेसवर व्यवहार केल्या जाणारे इक्विटी शेअर्स, डेरिव्हेटिव्ह करार किंवा इतर संलेख, ज्यात जोखमीचे विविध घटक असतात, ते सर्वसाधारणपणे अत्यंत मर्यादित स्रोत/मर्यादित गुंतवणूक आणि/किंवा व्यवहाराचा अनुभव आणि जोखीम सहन करण्याची मर्यादित क्षमता असलेल्या व्यक्तिसाठी तरी उचित मार्ग नाही. त्यामुळे तुमच्या आर्थिक परिस्थितीचा विचार करता अशा प्रकारचे व्यवहार तुमच्यासाठी सोयीचे आहेत का याचा तुम्ही गंभीरपणे विचार करावा. जर तुम्ही स्टॉक एक्सचेंजेसवर व्यवहार केलात आणि काही विपरीत परिणाम किंवा नुकसान झाले तर त्यासाठी फक्त तुम्हीच जबाबदार असाल आणि त्यासाठी स्टॉक एक्सचेंजेस/त्यांची क्लिअरिंग कॉर्पोरेशन्स आणि/किंवा SEBI कोणत्याही प्रकारे जबाबदार नसतील आणि तुम्ही असा युक्तीवाद करू शकणार नाही कि त्यातील जोखमींचे पुरेसे प्रकटन करण्यात आले नव्हते किंवा संबंधित स्टॉक ब्रोकरने त्यातील जोखमींची पूर्ण कल्पना तुम्हाला दिलेली नव्हती. परिणामांसाठी फक्त घटकच जबाबदार असतील आणि त्यापायी कोणताही करार विखंडित करता येणार नाही. तुम्ही हे मानले आणि स्वीकारले पाहिजे कि स्टॉक एक्सचेंजेसवर डेरिव्हेटिव्ह करारांच्या खरेदी आणि/किंवा विक्रीचे आदेश निष्पादित करताना नफ्याची कोणतीही हमी नाही किंवा होणाऱ्या नुकसानासाठी कोणताही अपवाद केला जात नाही.

तुम्ही हे स्पष्टपणे समजून घेतले पाहिजे कि एखाद्या स्टॉक ब्रोकरमार्फत केलेले तुमचे व्यवहार तुमच्या स्टॉक ब्रोकरने निश्चीत केलेल्या काही औपचारिकतांची, ज्यात इतर विषयांबरोबरच तुमचा ग्राहक जाणून घ्या प्रपत्र, हक्क आणि कर्तव्यांचे वाचन, कराव्यात आणि करू नयेत अशा काही गोष्टी, वगैरेंचा समावेश असू शकेल, तुमच्याकडून पूर्तता केली जाण्याच्या अधीन असतील आणि ते संबंधित स्टॉक एक्सचेंज, त्याचे क्लिअरिंग कॉर्पोरेशन, SEBIने विहीत केलेली आणि वेळोवेळी अमलात असलेली मार्गदर्शक तत्त्वे आणि स्टॉक एक्सचेंजेसकडून किंवा त्याच्या क्लिअरिंग कॉर्पोरेशनकडून निर्गमित केली गेलेली आणि वेळोवेळी अमलात असलेली परिपत्रके यांच्या अधीन असतील.

स्टॉक एक्सचेंजेस कोणताही सल्ला देत नाहीत किंवा तसा त्यांचा हेतूही नसतो आणि या दस्तऐवजातील कोणत्याही माहितीच्या आधारे कोणत्याही व्यक्तीने कोणत्याही स्टॉक ब्रोकरबरोबर आणि/किंवा तृतीय पक्षाबरोबर स्थापित केलेल्या व्यावसायिक संबंधांसाठी ते जबाबदार नसतील. या दस्तऐवजात असलेली कोणतीही माहिती व्यावसायिक सल्ला मानू नये. कोणत्याही व्यवहाराचा विचार अशा व्यवहारात असलेल्या जोखमी पूर्णपणे समजून घेतल्याशिवाय किंवा त्यांचा आढावा घेतल्याशिवाय करू नये. तुम्हाला खात्री नसेल तर, तुम्ही त्याबाबतीत व्यावसायिक सल्ला घेतला पाहिजे.

व्यवहार करण्याचा किंवा तुमच्यासाठी व्यवहार करण्यासाठी कोणाला तरी अधिकार देण्याचा विचार करताना, तुम्हाला खालील गोष्टींची माहिती असावी किंवा त्या तुम्ही नीटपणे समजून घ्याव्यात:-

1. पायाभूत जोखमी:

1.1 अधिक उच्च चंचलतेच्या जोखमी:

चंचलता म्हणजे जेव्हा स्टॉक एक्सचेंजेसवर व्यवहार चालू असतात तेव्हा एखाद्या सिक्युरिटीच्या/डेरिव्हेटिव्ह कराराच्या किंमतीत होणारे गतिशील बदल. सर्वसाधारणपणे, एखाद्या सिक्युरिटीतील/डेरिव्हेटिव्ह करारातील चंचलता जेवढी मोठी, तेवढेच त्यांच्या किंमतीतील चढ-उतार मोठे असतात. सामान्यपणे, कमी व्यवहार होणाऱ्या सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांतील चंचलता सक्रिय सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांपेक्षा मोठी असते. चंचलतेच्या परिणामी, तुमच्या आदेशाची अंशतः कार्यवाही केली जाऊ शकेल किंवा अजिबात केली जाऊ शकणार नाही, किंवा तुमच्या आदेशाची कार्यवाही ज्या किंमतीला केली गेली असेल ती शेवटच्या व्यवहारातील किंमतीपेक्षा खूप वेगळी असू शकेल किंवा नंतर खूप बदलू शकेल, परिणामी संभाव्य किंवा खरोखरीच नुकसान होऊ शकेल.

1.2 कमी रोकडसुलभतेची जोखीम:

रोकडसुलभतेचा अर्थ बाजारातील सहभागींच्या सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करार एका स्पर्धात्मक किंमतीला आणि किंमतीतील किमान फरकाने तातडीने खरेदी करण्याची/विकण्याची क्षमता. सर्वसाधारणपणे, असे गृहित धरले जाते कि बाजारात उपलब्ध असलेल्या आदेशांची संख्या

जेवढी जास्त तेवढी रोकडसुलभता मोठी. रोकडसुलभता महत्वाची आहे कारण मोठ्या रोकडसुलभतेमुळे गुंतवणूकदाराला सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करार जलद आणि किंमतीतील कमीत कमी फरकाने खरेदी करणे आणि/किंवा विकणे सोपे जाते, आणि परिणामी, खरेदी केलेल्या किंवा विकलेल्या सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांसाठी गुंतवणूकदार स्पर्धात्मक किंमत देण्याची किंवा त्याला ती मिळण्याची शक्यता जास्त असते. काही सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांमध्ये सक्रिय सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांच्या तुलनेत कमी रोकडसुलभतेची जोखीम असू शकेल. परिणामी, तुमच्या आदेशाची केवळ अंशतः कार्यवाही केली जाऊ शकेल किंवा तुलनेने अधिक किंमतीला कार्यवाही केली जाऊ शकेल किंवा अजिबात केली जाऊ शकणार नाही.

1.2.1 रोजच्या व्यवहाराच्या धोरणाचा एक भाग म्हणून सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्हची खरेदी करणे किंवा विक्री करणे याच्या परिणामी सुद्धा नुकसान होऊ शकते, कारण अशा परिस्थितीत सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्हच्या करारांची विक्री/खरेदी अपेक्षित किंमतीच्या पातळीच्या तुलनेत कमी किंमतीला करणे भाग पडते, जेणेकरून सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह करार डिलीव्हर करण्यासाठी किंवा मिळवण्यासाठी कोणतीही खुली परिस्थिती किंवा कर्तव्य राहू नये.

1.3 विस्ताराची जोखीम:

विस्ताराचा संदर्भ खरेदीच्या आणि विक्रीच्या उत्तम किंमतीतील फरकाशी आहे. एखादी सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह करार खरेदी/विक्री करण्याची किंमत आणि ताबडतोब ती विक्री/खरेदी करण्याची किंमत, यातील फरकाचे ते निदर्शक आहे. कमी रोकडसुलभता आणि उच्च चंचलता याचा परिणाम कमी रोकडसुलभ किंवा अरोकडसुलभ सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांसाठी सामान्यापेक्षा विशाल फरकात होऊ शकतो. त्यामुळे अधिक चांगली किंमत मिळण्यात अडथळा होण्यात होऊ शकतो.

1.4 जोखीम कमी करणारे आदेश:

काही ठराविक रकमेपर्यंत नुकसान सीमित ठेवणारे आदेश (उदा.: "स्टॉप लॉस" ऑर्डर्स, किंवा "लिमीट" ऑर्डर्स) देणे अनेक वेळा प्रभावी ठरत नाही कारण बाजारातील गतिमान परिस्थितीमुळे अशा आदेशांची कार्यवाही करणे अशक्य होऊ शकते.

1.4.1 जर विरुद्ध बाजूकडून आदेश उपलब्ध असतील, तर किंमतीचा विचार न करता एखाद्या "मार्केट" आदेशाची कार्यवाही झटपट केली जाईल, आणि जरी ग्राहकाच्या "मार्केट" आदेशावर कार्यवाही झटपट केली जाऊ शकेल, तरीही ही कार्यवाही थकित आदेशांसाठी आणि उपलब्ध किंमतीवर असेल, ज्याने आदेशित संख्या किंमत-वेळ प्राधान्यावर पूर्ण होईल. पण हे समजून घेतले जावे कि या किंमती सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह कराराच्या शेवटच्या व्यवहारातील किंमतीपेक्षा किंवा त्यांच्या सर्वोत्तम किंमतीपेक्षा खूप वेगळ्या असू शकतील.

1.4.2 एखाद्या "लिमीट" आदेशाची कार्यवाही केवळ आदेशासाठी निश्चित केलेल्या "लिमीट" किंमतीला किंवा अधिक चांगल्या किंमतीला केली जाईल. तथापि, ग्राहकाला किंमतीविषयी संरक्षण मिळते पण त्याच वेळी अशीही शक्यता आहे कि आदेशाची अजिबात कार्यवाही केली जाऊ शकणार नाही.

1.4.3 स्टॉप लॉस आदेश साधारणपणे एखाद्या स्टॉक/डेरिव्हेटिव्ह कराराच्या चालू किंमतीपासून "दूर" जातो, आणि सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह करार स्टॉप किंमतीपर्यंत पोचला किंवा त्या किंमतीवर व्यवहार झाला तर असा आदेश सक्रिय केला जातो. विक्रीचे स्टॉप आदेश सामान्यपणे चालू किंमतीच्या खाली नोंदविले जातात, आणि खरेदीचे स्टॉप आदेश सामान्यपणे चालू किंमतीच्या वर नोंदविले जातात. जेव्हा सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह करार पूर्व-निश्चित किंमतीपर्यंत पोचतात, किंवा अशा किंमतीवर व्यवहार केला जातो, स्टॉप लॉस आदेशाचे रुपांतर मार्केट/लिमीट आदेशात होते आणि आणि मर्यादेवर किंवा अधिक चांगल्या किंमतीवर कार्यवाही होते. त्यामुळे लिमीट आदेशाची कार्यवाही करता येईल याची कोणतीही हमी नाही कारण एखादी सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्ह करार पूर्व-निश्चित किंमत भेदू शकेल, आणि असे झाल्यास अशा आदेशावर कार्यवाही न होण्याची जोखीम उद्भवू शकेल, अगदी तसेच जसे एखाद्या नियमित लिमीट आदेशाच्या बाबतीत होते.

1.5 बातम्यांच्या घोषणांची जोखीम:

स्टॉक/डेरिव्हेटिव्ह कराराच्या किंमतींना प्रभावीत करू शकतील अशा बातम्यांची घोषणा व्यवहारादरम्यान होऊ शकेल, आणि त्याच्या जोडीला कमी रोकडसुलभता आणि उच्च चंचलता असेल, तर त्यामुळे सिक्युरिटी/कराराच्या किंमतीत अचानक अनपेक्षित सकारात्मक किंवा नकारात्मक चढउतार होऊ शकतील.

1.6 अफवांची जोखीम:

अनेक वेळा कंपन्या /चलने यांच्याविषयी तोंडोतोंडी, वर्तमानपत्रातून, वेबसाइटस्वरून किंवा न्यूज एजन्सीज इत्यादींद्वारे अफवा पसरविल्या जातात. गुंतवणूकदारांनी याबाबत सावध रहावे आणि अफवांच्या आधारे कृती करण्यापासून परावृत्त व्हावे.

1.7 प्रणाली जोखीम:

बाजार उघडण्यापूर्वी आणि बंद होण्यापूर्वी उच्च राशी व्यवहार वारंवार होतील. असे उच्च राशी व्यवहार दिवसातील इतर वेळा देखील होऊ शकतील. त्यामुळे आदेशांच्या कार्यवाहीत किंवा पुष्टीकरणात दिरंगाई होऊ शकेल.

1.7.1 चंचलतेच्या कालावधीमध्ये, बाजारातील सहभागींद्वारा त्यांच्या आदेशात किंवा किंमतीत सातत्याने बदल केल्याने किंवा नवीन आदेश दिल्याने, आदेशाच्या कार्यवाहीत किंवा पुष्टीकरणात दिरंगाई होऊ शकेल.

1.7.2 बाजारातील काही विशिष्ट परिस्थितीत, बाजारातील एखाद्या स्थितीचे परिसमापन वास्तव किंमतीला करणे कठिण होऊ शकेल किंवा अजिबात करता येऊ शकणार नाही, जेव्हा विक्रीच्या बाजूने किंवा खरेदीच्या बाजूने कोणतेही शिल्लक आदेश नसतील किंवा व्यवहारातील कोणत्याही असामान्य कृतीमुळे किंवा सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्हज करार सर्किट फिल्टर्सपर्यंत पोचल्यामुळे किंवा इतर कोणत्याही कारणासाठी एखाद्या सिक्युरिटी/डेरिव्हेटिव्हज करारातील व्यवहार थांबविले जातील.

1.8 प्रणाली/नेटवर्कवरील गर्दी:

एक्सचेंजसमधील व्यवहार, आदेश घेणे व मार्गस्थ करणे, हे उपग्रह/लीज्ड लाइन आधारित कम्युनिकेशन, तंत्रज्ञाने आणि संगणक प्रणालींचा संयोग यांच्या आधारे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने चालते. अशा प्रकारे, तिथे कम्युनिकेशन बंद पडणे किंवा प्रणालीतील समस्या किंवा प्रणालीकडून मंद किंवा उशीराने प्रतिसाद मिळणे किंवा व्यवहार बंद होणे, किंवा अशा इतर कोणत्याही समस्या-अडचणी येण्याची शक्यता असते, ज्यामुळे व्यवहाराच्या प्रणाली/नेटवर्कपर्यंत पोचणे शक्य होत नाही, जे नियंत्रणाबाहेर असू शकेल आणि त्याचा परिणाम खरेदी किंवा विक्रीच्या आदेशांवर प्रक्रिया करण्यात अंशतः किंवा पूर्णपणे दिरंगाई होणे किंवा प्रक्रिया न होण्यात होऊ शकेल. तुम्हाला नोंद घेण्याचा इशारा देण्यात येतो कि जरी या समस्या तात्पुरत्या स्वरूपाच्या असतात, तरी जेव्हा तुमच्यापाशी थकित खुली स्थिती किंवा कार्यवाही न झालेले आदेश असतात तेव्हा सर्व कार्यवाही झालेले व्यवहार पूर्ण करण्याच्या तुमच्या कर्तव्याला ही जोखीम आडवी येऊ शकते.

2. जेथपर्यंत डेरिव्हेटिव्हज विभागांचा संबंध आहे, कृपया नोंद घ्या आणि खालील अतिरिक्त वैशिष्ट्यांशी स्वतःला चांगले परिचित करून घ्या:-

2.1 'लीव्हेरेज' किंवा 'गिअरिंग' चा परिणाम:

डेरिव्हेटिव्हज बाजारात, डेरिव्हेटिव्हज कराराच्या मूल्याच्या मानाने मार्जीनची रक्कम छोटी असते, त्यामुळे व्यवहार "लीव्हेरेज" किंवा 'गिअर्ड' केले जातात. डेरिव्हेटिव्हज व्यवहार तसे छोटीया मार्जीनच्या रकमेने केले जातात, पण ते मार्जीनच्या तुलनेत मोठा नफा किंवा नुकसान होण्याची शक्यता देतात. पण डेरिव्हेटिव्हजमधील व्यवहारात मोठी जोखीम असते.

म्हणून प्रत्यक्षात डेरिव्हेटिव्हजमध्ये व्यवहार करण्यापूर्वी तुम्ही पुढील विधाने पूर्णपणे समजून घ्यावीत आणि आपली परिस्थिती, आर्थिक स्रोत वगैरे सुद्धा विचारात घेऊन व्यवहार करावा. जर किंमती तुमच्या विरोधात गेल्या, तर अपेक्षाकृत अल्प कालावधीत तुम्ही मार्जीन रक्कम अंशतः किंवा पूर्णपणे गमावू शकाल. ह्याशिवाय, तुमचे नुकसान मूळ मार्जीन रकमेपेक्षा जास्तही असू शकेल.

ए. हवाला व्यवहारात सर्व स्थितींची रोज व्यवहारपूर्ति समाविष्ट आहे. रोज खुल्या स्थिती निर्देशांकाच्या/डेरिव्हेटिव्हज करारांच्या बंद पातळीच्या आधारे बाजारात चिन्हांकित केल्या जातात. करार तुमच्या विरोधात पुढे सरकला असेल, तर तुम्हाला अशा हालचालीतून होणाऱ्या नुकसानाची (अनुमानित) रक्कम जमा करावी लागेल. रक्कम एका विशिष्ट ठरवून दिलेल्या कालावधीच्या आत, साधारणपणे पुढच्या दिवसाचे व्यवहार सुरू होण्यापूर्वी, प्रदान करावी लागते.

बी. तुम्ही ठरवून दिलेल्या वेळेपूर्वी रक्कम जमा करू शकला नाहीत किंवा तुमच्या खात्यात थकबाकी असेल तर, स्टॉक ब्रोकर स्थितीचे संपूर्णपणे किंवा अंशतः परिसमापन करू शकेल किंवा बदल्यात सिक्युरिटीज देऊ शकेल. या बाबतीत, अशा क्लोज-आउट्समुळे होणाऱ्या कोणत्याही नुकसानासाठी तुम्हीच जबाबदार असाल.

सी. बाजारातील काही विशिष्ट परिस्थितीत, एखाद्या गुंतवणूकदाराला व्यवहारांची कार्यवाही करणे कठिण किंवा अशक्य ठरू शकते. उदाहरणार्थ, ही परिस्थिती अरोकडसुलभता, म्हणजे जेव्हा विड्स किंवा ऑफर्स पुरेशा नसतात, किंवा किंमतीवरील बंधनांमुळे किंवा सर्किट ब्रेकर्समुळे वगैरे व्यवहार निलंबित असतात, अशांमुळे येऊ शकते.

डी. बाजारात स्थैर्य राखण्याच्या दृष्टीने, खालील पावले उचलली जाऊ शकतील: मार्जीनच्या दरातील बदल, कॅश मार्जीन किंवा इतर दरात वाढ. या नवीन उपाययोजना विद्यमान खुल्या हितसंबंधाना सुद्धा लागू केल्या जाऊ शकतात. अशा परिस्थितीत, तुम्हाला अतिरिक्त मार्जीन ठेवावे लागेल किंवा तुमची स्थिती कमी करावी लागेल.

इ. तुम्ही तुमच्या ब्रोकरला तुम्ही व्यवहार करण्याचे योजत असलेल्या डेरिव्हेटिव्हज करारांचा संपूर्ण तपशील विचारला पाहिजे, अर्थात, कराराची विनिर्दिष्ट आणि संलग्न कर्तव्ये.

2.2 चलनविषयक जोखमी:

1. विदेशी चलनाचे प्राबल्य असलेल्या करारातील, मग ते तुमच्या स्वतःच्या किंवा दुसऱ्याच्या अधिकारितेतील असोत, व्यवहारातील नफा किंवा नुकसान यावर चलनाच्या दरातील चढउतारांचा परिणाम होईल जेव्हा कराराच्या चलनाचे दुसऱ्या चलनात रुपांतरण करणे आवश्यक असेल.

2. बाजारातील काही विशिष्ट परिस्थितीत, तुम्हाला एखादी स्थिती परिसमाप्त करणे कठिण किंवा अशक्य ठरू शकेल. हे घडू शकेल, उदाहरणार्थ, जेव्हा चलन अनियंत्रित केले जाईल किंवा फिक्स्ड ट्रेडिंग बँडस् विस्तृत केले जातील.

3. चलनाच्या किंमती प्रचंड चंचल असतात. चलनाच्या किंमतीतील चढउतार, इतर बाबींबरोबरच, मागणी-पुरवठा संबंधातील बदल; व्यापार, आर्थिक, पैसाविषयक, विनिमय नियंत्रण कार्यक्रम आणि सरकारी धोरणे; विदेशातील राजकीय आणि आर्थिक घटना आणि धोरणे; राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय व्याज दरांतील बदल आणि चलनफुगवटा; चलनाचे अवमूल्यन; आणि बाजाराच्या ठिकाणच्या सॅटीमेंटस् यामुळे प्रभावीत होऊ शकतात. यापैकी कोणत्याही घटकाचे नियंत्रण व्यक्तीगत सल्लागार करू शकत नाही आणि सल्लागाराच्या सल्ल्याची परिणती एखाद्या सहभागी ग्राहकासाठी नफादायक व्यवहारात होऊ शकेल किंवा एखाद्या ग्राहकाचे अशा घटनांमुळे नुकसान होणार नाही अशी कोणतीही हमी देता येत नाही.

2.3 ऑप्शन धारकांची जोखीम:

1. एखाद्या ऑप्शन धारकाला अपेक्षाकृत अल्प वेळेत ऑप्शनसाठी प्रदान केलेली संपूर्ण रक्कम गमावण्याची जोखीम असते. ही जोखीम ऑप्शनची प्रकृति दर्शवते, जी म्हणजे ऑप्शनची अवधि संपल्यावर संपत्ति वाया जाणे. एखादा ऑप्शन धारक, जो त्याचा ऑप्शन त्याच्या समाप्तीपूर्वी दुय्यम बाजारात विकत नाही किंवा समाप्तीपूर्वी त्याचा वापर करत नाही, त्याची ऑप्शनमधील संपूर्ण गुंतवणूक निश्चितच गमावेल. ऑप्शन समाप्त होण्यापूर्वी त्याची अंतर्निहित किंमत, ऑप्शनचा खर्च भरून निघण्यासाठी पुरेशा मर्यादित, अपेक्षित दिशेने बदलली नाही, तर गुंतवणूकदार त्याची ऑप्शनमधील गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणावर किंवा संपूर्णपणे गमावेल.

2. एक्सचेंज कार्यवाहीवर बंधने घालू शकेल आणि त्याला काही विशिष्ट परिस्थितीत काही वेळा ऑप्शनच्या कार्यवाहीवर बंधने घालण्याचा निखालस हक्क आहे.

2.4 ऑप्शन राइटर्सच्या जोखीम:

1. त्याच्या अंतर्निहित किंमतीतील चढउतार अपेक्षित दिशेने नसतील तर, ऑप्शन राइटर मोठी रक्कम गमावण्याची जोखीम पत्करत असतो.

2. ऑप्शन राइटर होण्याची जोखीम तशाच अंतर्निहित हितसंबंधांच्या इतर ऑप्शनची खरेदी करून आणि त्यायोगे विस्तारलेली स्थिती पत्करून किंवा ऑप्शन बाजारातून किंवा अन्य बाजारांतून इतर प्रकारच्या हेजिंग स्थिती संपादित करून कमी केली जाऊ शकेल. तथापि, जिथे राइटरने विस्तार किंवा इतर हेजिंग स्थिती पत्करल्या आहेत तिथे सुद्धा जोखीम मोठीच असेल. विस्तार स्थिती ही साध्या 'लॉन्ग' किंवा 'शॉर्ट' स्थितीपेक्षा कमी जोखमीची असते असे नाही.

3. अनेक ऑप्शन एकत्रितपणे खरेदी करणे किंवा लिहिणे, किंवा अंतर्निहित हितसंबंधांच्या शॉर्ट विक्री किंवा खरेदीबरोबर ऑप्शन खरेदी करणे किंवा लिहिणे, ह्याचा समावेश असलेले व्यवहार गुंतवणूकदारासाठी अतिरिक्त जोखीम प्रस्तुत करतात. ऑप्शन विस्तारसारखे संयुक्त व्यवहार हे एकमेव विकल्प खरेदी करणे किंवा लिहिणे यापेक्षा अधिक गुंतागुंतीचे असतात. आणि त्याच्याही पुढे नोंद घेण्यात यावी कि, गुंतवणूकीच्या कोणत्याही क्षेत्रा प्रमाणेच, चांगली समजून न घेतलेली गुंतागुंत ही स्वतःच एक जोखमीचा घटक आहे. इथे असे सुचवायचे नाही की संयुक्त धोरणांचा विचार करून नये, परंतु सर्व ऑप्शन गुंतवणूकीच्या बाबतीत अशा एखाद्या व्यक्तीचा सल्ला घेणे योग्य ठरेल, ज्याला बाजारातील विविध प्रकारच्या परिस्थितीत संयुक्त व्यवहारातील जोखमी आणि संभाव्य लाभ यांच्या संबंधात अनुभव आणि ज्ञान असेल.

3. वायरलेस तंत्रज्ञान/स्मार्ट ऑर्डर रूटिंग किंवा इतर कोणत्याही तंत्रज्ञानामार्फत व्यवहार करणे:

वायरलेस तंत्रज्ञान/स्मार्ट ऑर्डर रूटिंग किंवा इतर कोणत्याही तंत्रज्ञानामार्फत सिक्युरिटीज व्यवहार करण्याशी संबंधित वैशिष्ट्ये, जोखमी, जबाबदाऱ्या, कर्तव्ये आणि दायित्वे यांची व्याख्या करणाऱ्या कोणत्याही तरतूदी स्टॉक ब्रोकरने ग्राहकाच्या नजरेला आणाव्यात.

4. सर्वसाधारण:

4.1 'घटक' शब्दाचा अर्थ असेल आणि त्यात समाविष्ट असतील एखादे अशील, एखादा ग्राहक, किंवा एखादा गुंतवणूकदार, जो एक्सचेंजेसद्वारे पुरविण्यात आलेल्या यंत्रणामार्फत सिक्युरिटीज/डेरिव्हेटिव्ह करारांच्या संपादनाच्या आणि/किंवा विक्रीच्या हेतूने स्टॉक ब्रोकरमार्फत व्यवहार करतो.

4.2 'स्टॉक ब्रोकर' शब्दाचा अर्थ असेल आणि त्यात समाविष्ट असतील एखादा स्टॉक ब्रोकर, ब्रोकर किंवा स्टॉक ब्रोकर, ज्याला एक्सचेंजेसनी तसे दाखल करून घेतले आहे आणि जो SEBIकडील नोंदणी प्रमाणपत्र धारण करतो.